

2024/25

VETENSKAP & POLITIK

VA-barometern 2024/25 – VA-rapport 2024:4

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-89039-27-8

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet

Grev Turegatan 14, 114 46 Stockholm

E-post: info@vetenskapallmanhet.se

Webbplats: www.vetenskapallmanhet.se

Facebook/Instagram/LinkedIn/TikTok/Bluesky: [vetenskapoallm](#)

Youtube: [vetenskapallmanhet](#)

Författare: Åsa Johansson Palmkvist, David Borgström & Ulrika Björkstén

Fotografier: Erik Cronberg, Gabrielle Beans Picón samt Vetenskap & Allmänhet

Grafisk form: Pelle Isaksson

Tack till Laurène Adam för bidrag i analysarbetet.

Mer information om undersökningen finns på www.vetenskapallmanhet.se

Rapporten får gärna citeras med angivande av Vetenskap & Allmänhet som källa.

Vetenskap & Allmänhet har sedan 2002 i den årliga VA-barometern undersökt allmänhetens syn på vetenskap och forskare. I Sverige ligger förtroendet för såväl forskning som universitetsforskare stabilt mycket högt. Nästan nio av tio uttrycker stort förtroende för universitetsforskare. Siffrorna har varit nästan desamma i över tio år.

Vetenskapens starka ställning hos den svenska allmänheten syns också i andra svar. I år har vi lagt särskild tonvikt vid förhållandet mellan vetenskap och politik. En tydlig slutsats är att människor tycker att vetenskaplig evidens är viktig för politiska beslut. En stor majoritet anser att forskare ska uttrycka åsikter i politiska frågor som rör deras forskning. Att vetenskaplig evidens anses vara ett viktigt politiskt argument framgår också av att nästan hälften av de svarande tycker att det egna partiet tar lagom hänsyn till forskningsresultat, medan lika många svarar att politiker i allmänhet tar för liten hänsyn till forskningen. Relativt få tycker att det egna partiet tar för liten hänsyn till forskning generellt.

Särskilt tydligt är det här när det gäller partiernas profilfrågor. Inom kriminalpolitiken anser hälften av Tidöväljarna att det parti de själva sympatiserar med tar stor hänsyn till forskningsresultat medan betydligt färre av oppositionsväljarna anser samma sak om sitt parti. Ställer man motsvarande fråga om klimatpolitiken är det istället tvärtom; där anger över hälften av dem som sympatiserar med något oppositionsparti att deras eget parti tar stor hänsyn till forskningens resultat, medan en mindre andel av Tidöväljarna tycker att deras parti gör det.

Ytterligare ett resultat sticker ut i år, även om det är för tidigt att säga om det är en trend eller en tillfällig avvikelse; det har skett ett stort tapp i förtroende för forskning i den yngsta åldersgruppen (16–29 år). Andra svar pekar också på ett möjligt sjunkande förtroende för vetenskap och teknik. Fortfarande svarar majoriteten att den vetenskapliga och tekniska utvecklingen gör livet bättre. Men optimismen har minskat, i synnerhet för teknikutvecklingen.

Ulrika Björkstén, generalsekreterare
Vetenskap & Allmänhet

OM VA-BAROMETERN

VA-barometern har genomförts varje år sedan 2002. Undersökningen görs genom telefonintervjuer med ett slumpmässigt och stratifierat urval, cirka 1 000 personer (i år 1 009), av den svenska befolkningen i åldern 16–74 år. Svarsfrekvensen i årets undersökning var 42 procent. Svarsfrekvensen har sjunkit över tid sedan mätningarna påbörjades, men har stabiliserats något de senaste fem åren då den varit mellan 42 och 44 procent. De svarande är representativa utifrån variablerna kön, ålder och typ av boendekommun. Viktning har sedan 2014 använts för att uppnå representativitet även gällande utbildningsnivå.

Alla jämförelser som kommenteras i texten är statistiskt signifikanta men i graferna visar vi för överskådlighetens skull ibland icke-signifikanta skillnader mellan kategorier och enstaka år. Intervjuerna görs i augusti–oktober och är avslutade innan årets Nobelpristagare tillkännages, med tanke på prisets mediala uppmärksamhet. Årets intervjuer gjordes mellan den 12 augusti och 29 september 2024. Sedan 2012 görs intervjuerna av Exquiro Market Research. En referensgrupp hjälper till att utveckla frågorna.

Frågorna finns att ladda ner på www.vetenskapallmanhet.se

ÅRET SOM GICK

Anne L'Huillier vid Lunds universitet tillkännages som 2023 års nobelpristagare i fysik. Hon blir den femte kvinnan att tilldelas priset, som hon delar med Pierre Agostini och Ferenc Krausz.

Astronauten **Marcus Wandt** reser till den internationella rymdstationen och blir därmed tredje svensk i rymden. Där bedriver han forskning om stamceller.

Lisebergs nybyggda vattenpark **Oceana totalförstörs i en brandolycka**. En person omkommer.

Över 140 människor dödas under ett **terroristattentat i en konserthall i Moskva**. IS-falangen IS Khorasan tar på sig attentatet.

Riksdagen fattar beslut om att införa en **ny och omtvistad könstillhörighetslag** i Sverige som ska göra det enklare att byta juridiskt kön.

Efter 10 000-tals civila dödsoffer i Gaza ansöker chefsåklagaren vid **Internationella brottmålsdomstolen** om arresteringsorder för **Israels premiärminister och försvarsminister samt tre Hamasledare**.

USA:s president **Joe Biden** hoppar av som Demokraternas kandidat inför presidentvalet den femte november.

Europaparlamentsval hålls i EU-länderna. Högernationalistiska partier i Frankrike, Italien och Tyskland gör starka val.

Årets **barometerintervjuer** genomförs.

okt   nov   dec   2024   jan   feb   mars   april   maj   juni   juli   aug   sept

Närmare 1200 människor dödas och omkring 250 tas som gisslan när **Hamas utför flera samordnade terrorattacker i södra Israel**. Attackerna förklarar Israel att förklara krig mot Hamas och genomföra massiva bombräder samt markinvasion i Gaza.

Fackförbundet **IF Metall inleder en historisk strejk mot elbilstillverkaren Tesla i Sverige**. Krav ställs på Teslas svenska dotterbolag TM Sweden att teckna kollektivavtal.

Sverige blir **fullvärdig medlem i försvarsorganisationen Nato**. Därmed lägger Sverige 200 år av alliansfrihet bakom sig.

Oppenheimer, filmen om fysikern som ledde arbetet med att utveckla atombomben, **tar hem sju statyetter på Oscarsgalan**.

Indien håller världshistoriens största parlamentsval. Under fyra veckor röstar runt 650 miljoner människor. Sittande premiärministern **Nerandra Modi** vinner.

Republikanernas presidentkandidat **Donald Trump utsätts för ett mordförsök** under ett kampanjmöte.

Flera internationella organ deklarerar att **svält råder i delar av Sudan efter 15 månaders krig i landet**. I Zamzam-lägret i Norra Darfur kämpar 100 000-tals flyktingar för sin överlevnad.

För första gången någonsin uppmäts en **temperatur på över 30 grader i september** i Sverige.

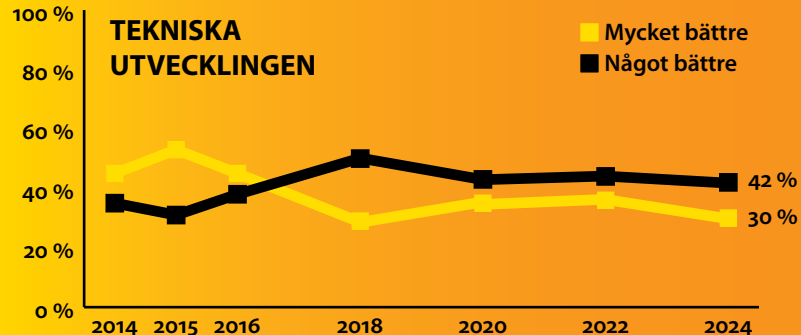
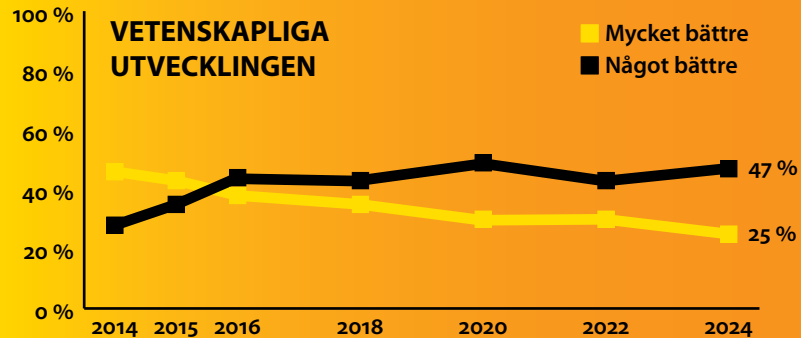
VETENSKAP ANSES GÖRA LIVET BÄTTRE

En majoritet av svenskarna (72 procent) tycker att den vetenskapliga och tekniska utvecklingen har gjort livet *något* eller *mycket bättre*. Men andelen som anser att den vetenskapliga utvecklingen har gjort livet *mycket bättre* (25 procent) har nästan halverats sedan 2014, då motsvarande andel var 46 procent.

De som stödjer ett Tidöparti (L, M, KD, SD) har en mindre positiv syn på *teknikutvecklingen*. Färre Tidö- än oppositionsväljare (V, S, MP, C) tycker att utvecklingen har gjort livet *något* eller *mycket bättre* (64 jämfört med 81 procent) och fler Tidöväljare tycker att utvecklingen gjort livet *något* eller *mycket sämre* (15 respektive 5 procent).

Figurerna visar andelen som anser att den vetenskapliga tekniska utvecklingen de senaste 10–20 åren har gjort livet något respektive mycket bättre. Femgradig skala: Mycket bättre, Något bättre, Varken bättre eller sämre, Något sämre, Mycket sämre.

ANTAL SVARANDE: I 007 (2014) I 011 (2015) I 023 (2016) I 033 (2018) I 018 (2020) I 009 (2022) I 009 (2024)

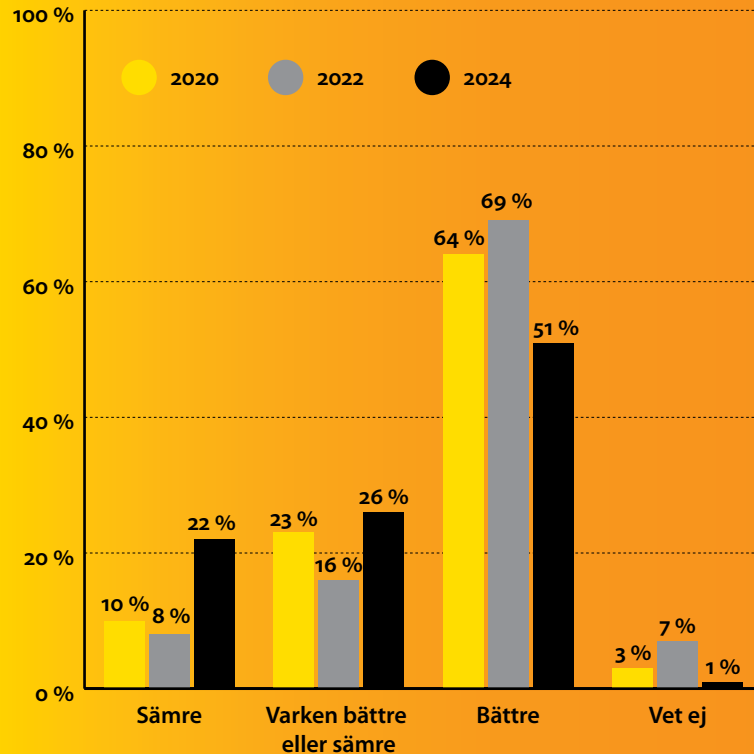
...MEN MINSKANDE TEKNIKOPTIMISM

Drygt hälften av svenskarna tror fortfarande att teknikutvecklingen kommer göra livet *bättre*, men framtidsoptimismen har minskat kraftigt de senaste åren (2022 svarade 69 procent positivt). Ännu tydligare är att andelen som är direkt pessimistiska har ökat. Mer än var femte person (22 procent) tror att den tekniska utvecklingen kommer göra livet *sämre*. År 2022 var den andelen 8 procent. För ålder, kön och utbildningsnivå syns inga statistiskt säkerställda skillnader, men en större andel Tidövaljare (27 procent) än oppositionsväljare (15 procent) tror att teknikutvecklingen kommer göra livet *sämre*.

Figuren visar andelen som tror att den tekniska utvecklingen de kommande 10–20 åren kommer att göra livet bättre eller sämre.

***Bättre** avser uppfattningen **något** och **mycket bättre**. **Sämre** avser **något** och **mycket sämre**. Femgradig skala: **Mycket bättre**, **Något bättre**, **Varken bättre eller sämre**, **Något sämre**, **Mycket sämre**.*

ANTAL SVARANDE: 1 018 (2020) | 1 009 (2022) | 1 009 (2024)

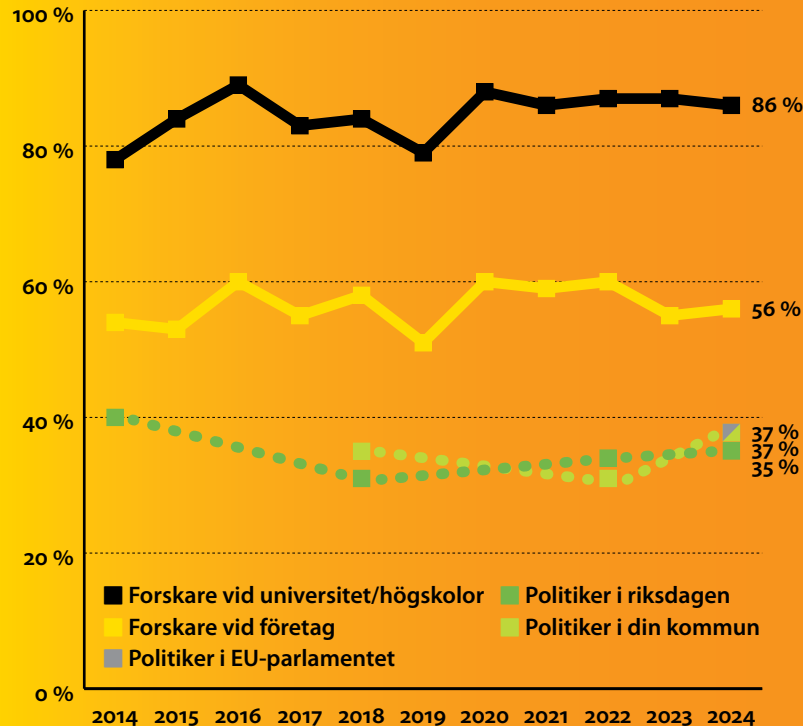
STORT FÖRTROENDE FÖR FORSKARE

Svenskarnas förtroende för forskare är fortsatt stort. Närmare nio av tio (86 procent) anger att de har *stort* förtroende för forskare vid universitet och högskolor. Motsvarande andel för forskare vid företag är dock betydligt lägre (56 procent).

En något högre andel kvinnor (89 procent) än män (82 procent) har *stort* förtroende för forskare vid universitet och högskolor. Det stämmer överens med kvinnors större förtroende för såväl kommun- som EU-politiker. Vad gäller förtroendet för forskare vid företag, liksom för riksdagspolitiker, syns dock inga statistiskt säkerställda skillnader mellan kvinnor och män.

Figuren visar andelen personer som uppgett att de har stort förtroende för ... Stort förtroende avser uppfattningen ganska och mycket stort förtroende. Fyrgradig skala: Mycket stort, Ganska stort, Ganska litet, Mycket litet.

ANTAL SVARANDE: I 007 (2014) I 011 (2015) I 023 (2016) I 021 (2017) I 053 (2018) I 021 (2019) I 018 (2020) I 016 (2021) I 009 (2022) I 017 (2023) I 009 (2024)

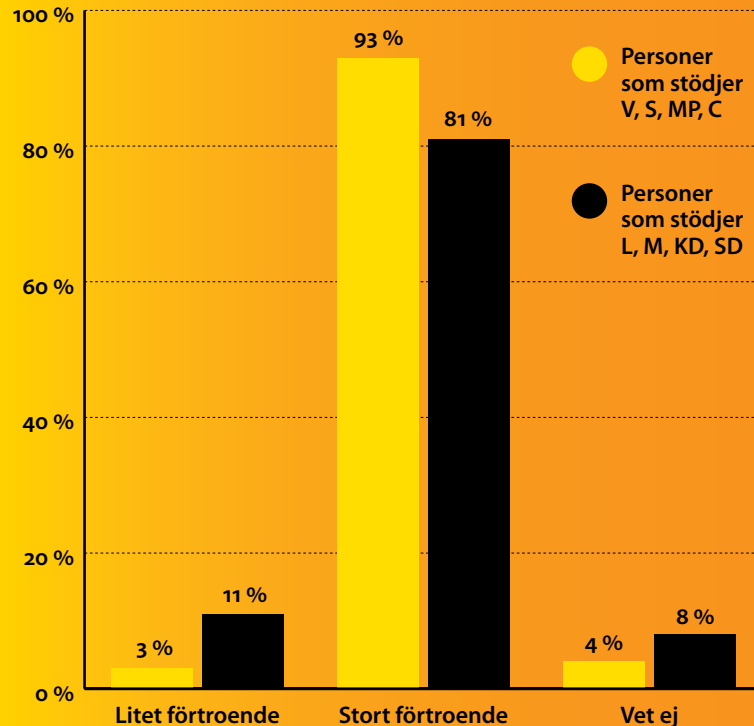
... OCH STÖRRE BLAND OPPOSITIONSVÄLJARE

Fler personer som stödjer ett oppositionsparti (V, S, MP, C) än som stödjer ett Tidöparti (L, M, KD, SD) har *stort* förtroende för forskare vid universitet och högskolor (93 respektive 81 procent).

Dessutom har fler oppositionsväljare än Tidöväljare *stort* förtroende för kommunpolitiker (45 respektive 33 procent) och EU-politiker (46 respektive 33 procent). Vad gäller förtroendet för forskare vid företag och riksdagspolitiker syns inga statistiskt säkra skillnader.

*Figuren visar hur de som uppger att de skulle rösta på ett oppositionsparti respektive Tidöparti svarar på frågan: **Vilket förtroende har du för forskare vid universitet och högskolor?** Stort förtroende avser svaren **ganska** och **mycket stort förtroende**. Litet avser svaren **ganska** och **mycket litet**. Fyrgradig skala: Mycket stort, Ganska stort, Ganska litet, Mycket litet.*

ANTAL SVARANDE: 372 (PERSONER SOM STÖDJER V, S, MP, C) 273 (PERSONER SOM STÖDJER L, M, KD, SD)

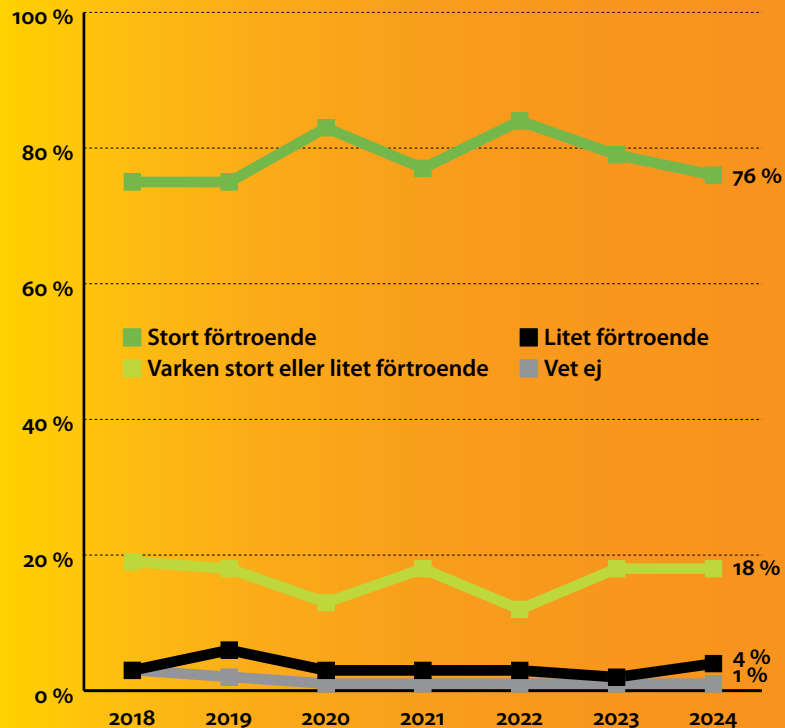

HÖG TILLIT TILL FORSKNING

Även förtroendet för *forskning* som sådan ligger stabilt på en hög nivå, om än något lägre än för *universitetsforskare*. Personer som stödjer ett oppositionsparti (V, S, MP, C) anger i högre grad än Tidövaljare (L, M, KD, SD) att de har *stort* förtroende för forskning (83 respektive 73 procent). Klyftan mellan personer *med* och *utan* högskoleutbildning är den största sedan den första mätningen 2018. Bland högskoleutbildade har nästan nio av tio (88 procent) *stort* förtroende, jämfört med knappt sju av tio utan högskoleutbildning (67 procent). Ytterligare en påtaglig skillnad är att sedan förra årets mätning har andelen unga (16–29 år) med *stort* förtroende minskat kraftigt – från 81 till 66 procent.

Figuren visar svaren på frågan: **Vilket förtroende har du för forskning generellt? Stort förtroende avser svaren ganska och mycket stort förtroende. Litet avser svaren ganska och mycket litet. Femgradig skala: Mycket stort, Ganska stort, Varken stort eller litet, Ganska litet, Mycket litet.**

ANTAL SVARANDE: 1 053 (2018) | 1 021 (2019) | 1 018 (2020) | 1 016 (2021) | 1 009 (2022) | 1 017 (2023) | 1 009 (2024)

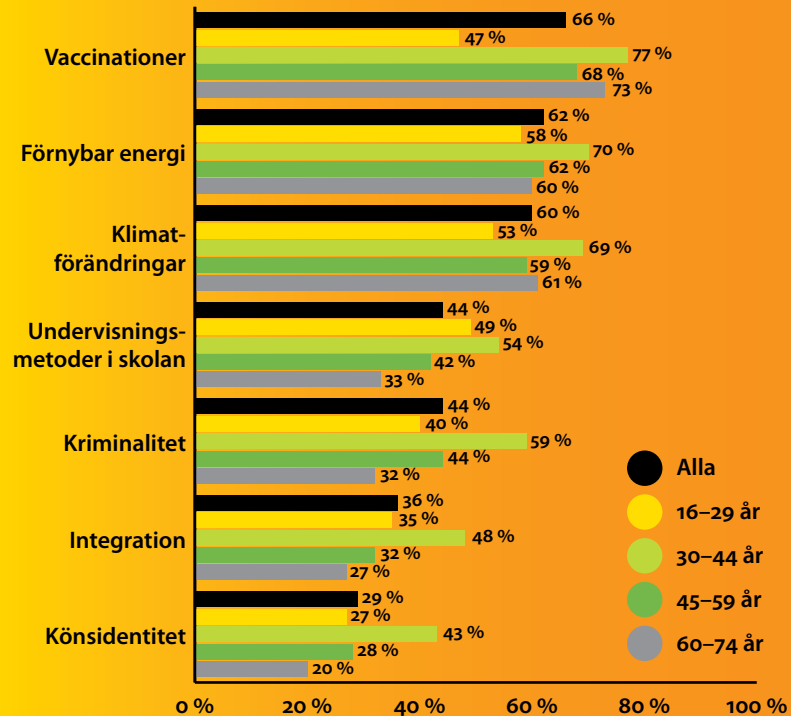
STÖRST FÖRTROENDE FÖR NATURVETARE

Svenskar har större förtroende för forskares uttalanden i frågor som förknippas med naturvetenskap (vaccinationer, förnybar energi och klimatförändringar) än i frågor som kopplas till samhällsvetenskap (undervisningsmetoder, kriminalitet, integration och könsidentitet).

Mest påtaglig är skillnaden i åldersgruppen 60–74 år. Där har omkring dubbelt så många *stort* förtroende för forskaruttalanden om vaccinationer, förnybar energi och klimatförändringar som för uttalanden om undervisningsmetoder, kriminalitet och integration. Allra lägst är förtroendet för uttalanden om könsidentitet.

Figuren visar andelen som uppger att de har stort förtroende för universitetsforskares uttalanden inom ... Stort förtroende avser svaren ganska och mycket stort förtroende. Litet avser svaren ganska och mycket litet. Femgradig skala: Mycket stort, Ganska stort, Varken stort eller litet, Ganska litet, Mycket litet.

ANTAL SVARANDE: 1 009 (ALLA) 248 (16–29 ÅR) 265 (30–44 ÅR) 264 (45–59 ÅR) 232 (60–74 ÅR)

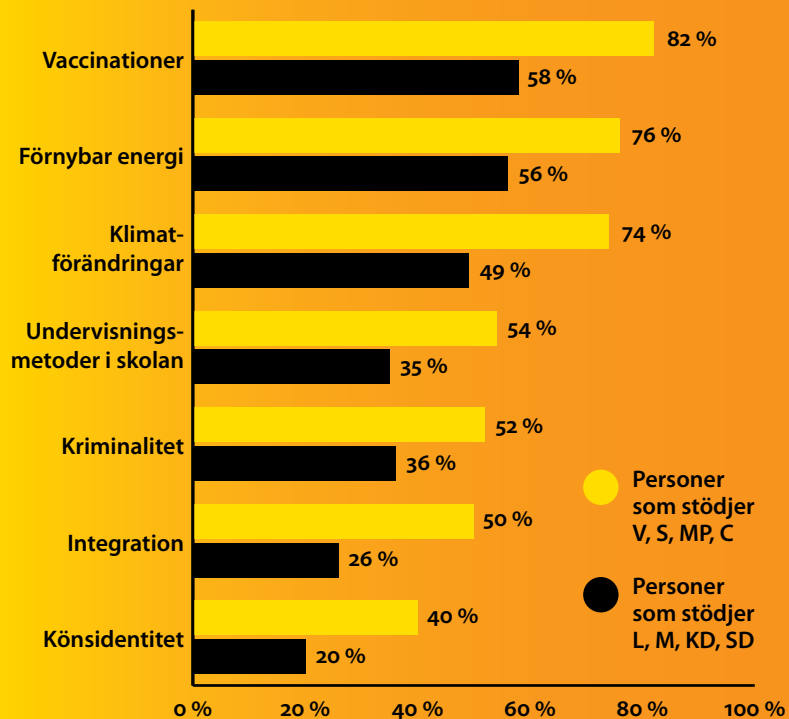
STÖRRE TILLIT BLAND OPPOSITIONSVÄLJARE

Tilliten till forskares uttalanden i olika samhällsfrågor skiljer sig åt mellan oppositionsväljare (V, S, MP, C) och de som stödjer ett Tidöparti (L, M, KD, SD).

Störst skillnad syns i frågor om integration och könsidentitet. Där uppger oppositionsväljare i dubbelt så hög grad som Tidöväljare att de har *stort* förtroende för forskares uttalanden.

*Figuren visar andelen av dem som stödjer ett oppositionsparti respektive Tidöparti som svarar att de har stort förtroende för universitetsforskares uttalanden inom ... Stort förtroende avser svaren **ganska** och **mycket stort** förtroende. Femgradig skala: Mycket stort, Ganska stort, Varken stort eller litet, Ganska litet, Mycket litet.*

ANTAL SVARANDE: 372 (PERSONER SOM STÖDJS V, S, MP, C) 273 (PERSONER SOM STÖDJS L, M, KD, SD)

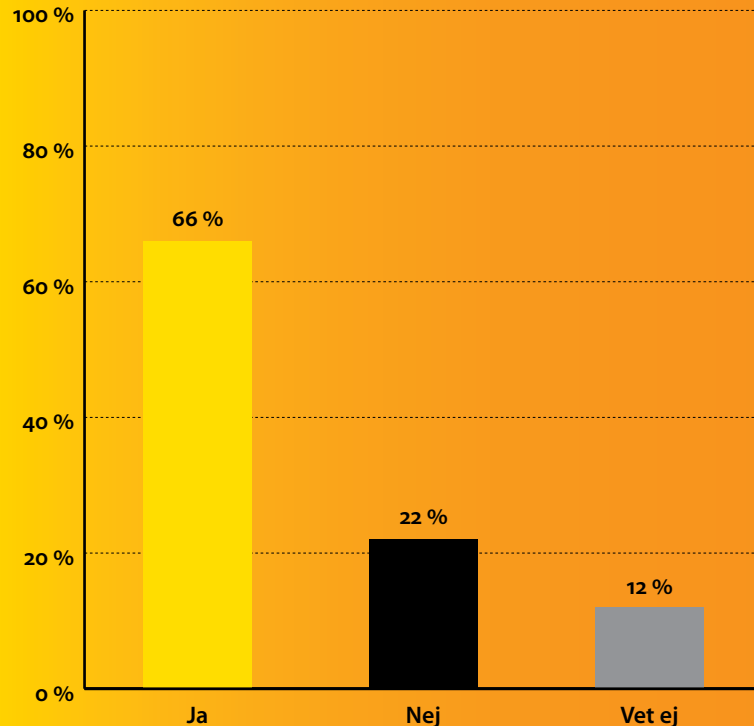
FORSKARES ÅSIKTER ANSES FÖRBÄTTRA

En stor majoritet (66 procent) tycker att forskare bör uttrycka sina åsikter i politiska frågor som rör deras forskning. Inga statistiskt säkerställda skillnader i uppfattning syns när det gäller kön, ålder, inkomst, partisynpatet eller mellan inrikes- och utrikesfödda.

Över hälften av dem som tycker att forskare ska uttrycka sina åsikter motiverar det med att det leder till en bättre politik. Några hänvisar till att forskare, precis som alla andra, har en demokratisk rätt att uttrycka sina åsikter. Ett fåtal anser att det hjälper allmänheten att bedöma forskningens pålitlighet. Bland dem som tycker att forskare *inte* ska uttrycka sina åsikter hänvisar omkring hälften till att forskning ska vara objektiv och neutral. Oavsett ståndpunkt är det många som inte motiverar sitt svar.

*Figuren visar svaren på frågan: **Tycker du att forskare bör uttrycka sina åsikter i politiska frågor som rör deras forskning?***

ANTAL SVARANDE: 1 009

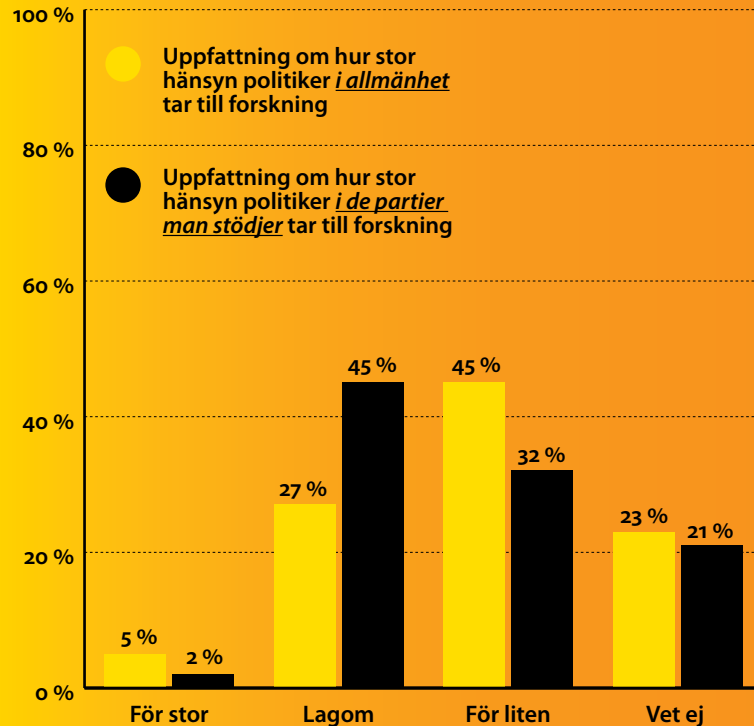
EGNA PARTIET ANSEES MER EVIDENSBASERAT

Nästan hälften (45 procent) tycker att politiker i partier de själva sympatiserar med tar *lagom stor* hänsyn till forskningsresultat. Samtidigt anser lika många att politiker i allmänhet tar *för liten* hänsyn till forskning. Endast ett fåtal tycker att politiker tar *för stor* hänsyn till forskning.

Det är vanligare bland dem som stödjer ett oppositionsparti (V, S, MP, C) att *samtidigt* tycka att politiker i allmänhet tar *för liten* hänsyn till forskning *och* att det egna partiet tar *lagom* hänsyn (22 respektive 12 procent). Bland Tidöväljare (L, M, KD, SD) svarar i stället fler ”vet ej” på båda frågorna (19 respektive 10 procent).

Figuren visar svaren på frågorna: Tycker du att svenska politiker i ... allmänhet ... de partier du sympatiserar med ... tar för stor, lagom eller för liten hänsyn till forskningsresultat i sina åsikter och ståndpunkter?

ANTAL SVARANDE: 1 009 (ALLÅ) 372 (PERSONER SOM STÖDJER V, S, MP, C)
273 (PERSONER SOM STÖDJER L, M, KD, SD)

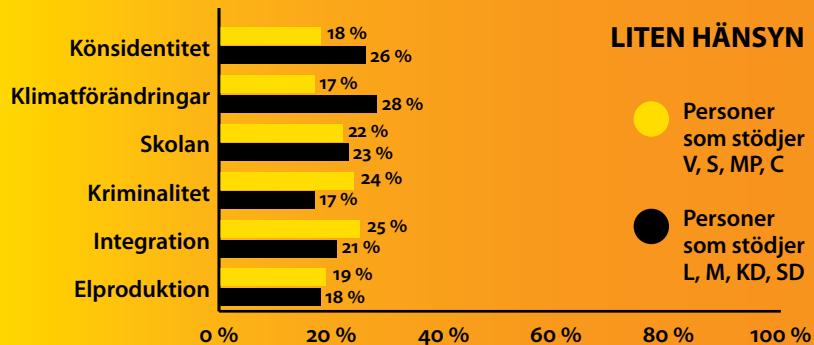
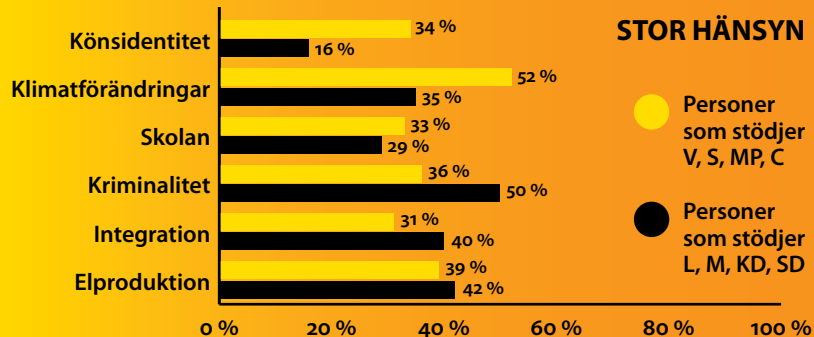

... SÄRSKILT I PROFILFRÅGORNA

Fler som stödjer Tidöpartier (L, M, KD, SD) än oppositionspartier (V, S, MP, C) tycker att politiker i partier de själva sympatiserar med tar *stor* hänsyn till forskning när de uttalar sig om kriminalitet och integration. För könsidentitet och klimatförändringar är mönstret omvänt; oppositionsväljare anser i högre grad än Tidöväljare att politiker i partier de stödjer tar *stor* hänsyn till forskning. Båda blockens väljare tenderar alltså att tycka att partier de sympatiserar med tar större hänsyn till forskning i sina profilfrågor.

Figuren visar andelen som uppger att de skulle röstat på ett Tidöparti respektive oppositionsparti som anser att politiker i partier de sympatiserar med tar stor respektive liten hänsyn till forskning när de uttalar sig om ... Stor hänsyn avser ganska och mycket stor hänsyn. Liten avser ganska och mycket liten. Femgradig skala: Mycket stor, Ganska stor, Varken stor eller liten, Ganska liten, Mycket liten.

ANTAL SVARANDE: 372 (PERSONER SOM STÖDJER V, S, MP, C) 273 (PERSONER SOM STÖDJER L, M, KD, SD)

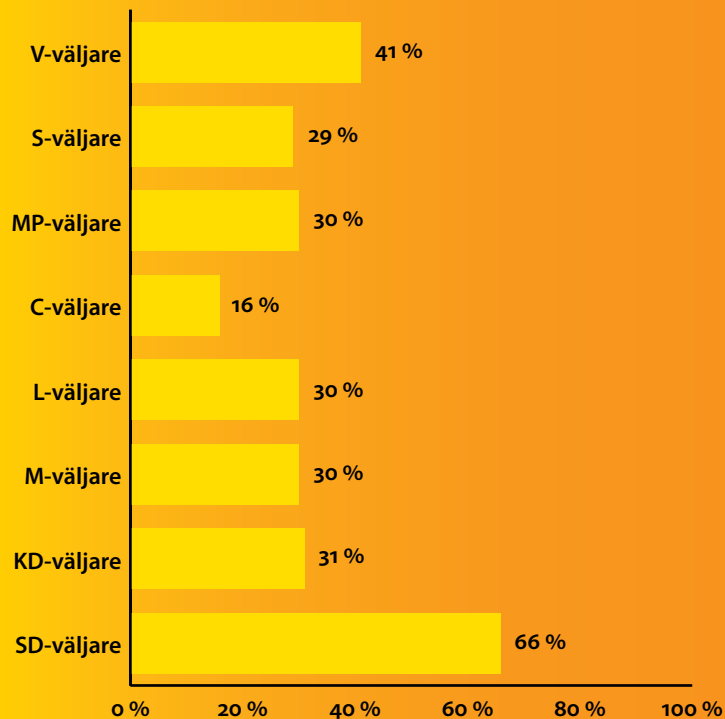
SD-VÄLJARE STICKER UT OM INTEGRATION

Personer som stödjer Sverigedemokraterna (SD) sticker ut när det gäller synen på det egna partiets forskningsförankring i frågor som rör integration. Jämfört med personer som stödjer Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna anser SD-sympatisörer i mer än dubbelt så hög grad att deras partipolitiker tar *stor* hänsyn till forskning när de uttalar sig om integration.

Figuren visar andelen som uppger att de skulle röstat på ett visst riksdagsparti som anser att politiker i de partier de sympatiserar med tar stor hänsyn till forskningsresultat när de uttalar sig om integration. Stor hänsyn avser ganska och mycket stor hänsyn.

Femgradig skala: Mycket stor, Ganska stor, Varken stor eller liten, Ganska liten, Mycket liten.

ANTAL SVARANDE: 83 (V-VÄLJARE) 188 (S-VÄLJARE) 68 (MP-VÄLJARE) 33 (C-VÄLJARE) 40 (L-VÄLJARE)
139 (M-VÄLJARE) 31 (KD-VÄLJARE) 63 (SD-VÄLJARE)

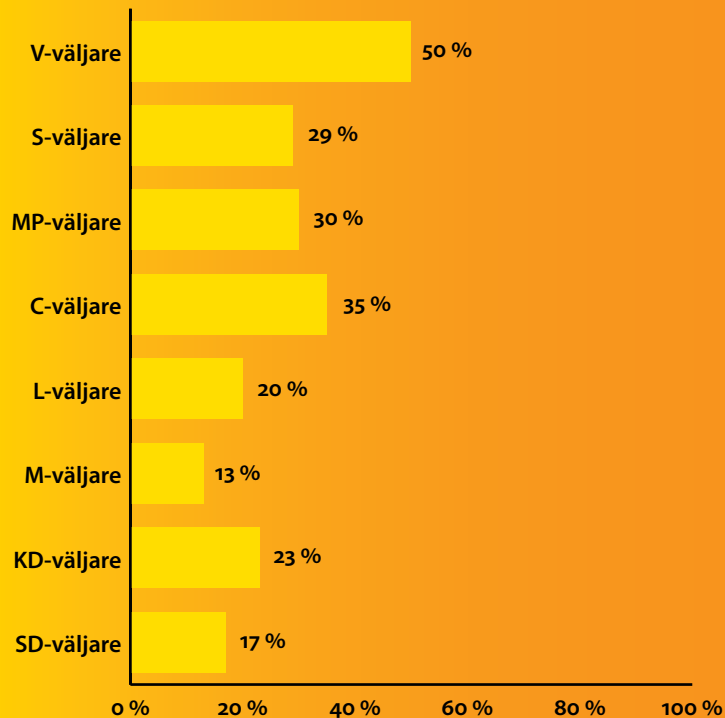

... OCH V-VÄLJARE OM KÖNSIDENTITET

På liknande vis sticker personer som stödjer Vänsterpartiet ut i synen på det egna partiets forskningsförankring i frågor som rör könsidentitet. Hälften av Vänsterpartiets väljare anser att deras partipolitiker tar *stor* hänsyn till forskningsresultat när de uttalar sig om könsidentitet. Motsvarande siffra för gruppen som stödjer Moderaterna är bara 13 procent.

Figuren visar andelen som uppger att de skulle röstat på ett visst riksdagsparti som anser att politiker i de partier de sympatiserar med tar stor hänsyn till forskningsresultat när de uttalar sig om könsidentitet. Stor hänsyn avser ganska och mycket stor hänsyn. Femgradig skala: Mycket stor, Ganska stor, Varken stor eller liten, Ganska liten, Mycket liten.

ANTAL SVARANDE: 83 (V-VÄLJARE) 188 (S-VÄLJARE) 68 (MP-VÄLJARE) 33 (C-VÄLJARE) 40 (L-VÄLJARE)
139 (M-VÄLJARE) 31 (KD-VÄLJARE) 63 (SD-VÄLJARE)

Vetenskap & Allmänhet främjar dialog och öppenhet mellan allmänhet och forskare. Föreningen arbetar för att åstadkomma samtal i nya former om forskning.

Vetenskap & Allmänhet utvecklar också ny kunskap om samspelet forskning–samhälle genom opinionsundersökningar och studier.

Ett 100-tal organisationer är medlemmar i Vetenskap & Allmänhet. Här ingår bland annat myndigheter, företag och föreningar. Dessutom finns individuella medlemmar.

Vetenskap & Allmänhet

PUBLIC & SCIENCE SWEDEN

Läs mer på www.vetenskapallmanhet.se